

Szinuszos kimenetű középfrekvenciás inverter

MOLNÁR KÁROLY
/Villamosipari Kutató Intézet/
BOGNÁR ENDRE
/Kandó-Kálmán Villamosipari
Műszaki Főiskola/

A tirisztoros felépítésű, rezgőkörös inverterek terjedését megbízhatóságuk, kis helyigényük és a viszonylag nagy működési frekvencia magyarázza. A cikk ilyen inverter működését tárgyalja, mintakapcsolást mutat be: Ipari alkalmazási példaként 10 KHz, 2 kVA, 15 kV névleges kimeneti jellemzőjű, műanyag fólia felületkezelésre szolgáló készüléket ismertet.

ETO: 621.314.57.018.72

Az elmúlt években mind gyakrabban kerültek alkalmazásra középfrekvenciás, rezgőkörös inverterek [2], [3]. Elterjedésüket indokoltá teszi egyszerű felépítésük, a hagyományos berendezésekhez viszonyított kis méretük és az elérhető nagyobb működési frekvencia.

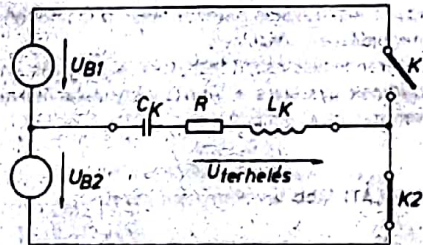
E cikkben ilyen áramkör elvi működését ismertetjük, kitérve az egyes üzemiállapotokra. Részletesen tárgyaljuk — az invertert veszteségmentesnek feltételezve — az üresjárás állapotot, meghatározzuk a kapcsolás alatti áram és feszültség időfüggvényeit.

Közöljük az állandósult állapot meghatározásából adódó számítási eredményeket és diagramokat, valamint a megépített mintakapcsolás mért jellemző adatait. Alkalmazási példaként bemutatunk egy inverterrel működő, műanyag fólia felületkezelésre szolgáló készüléket.

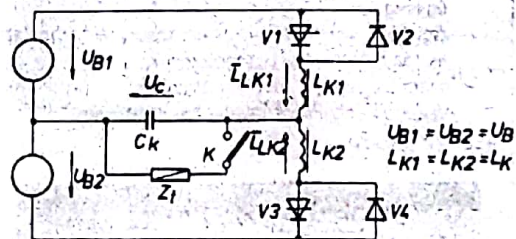
Az alapáramkör vizsgálata

Rezgőkörös invertereknek nevezik azokat a készülékeket, amelyeknek terhelése az inverter kommutációjához szükséges rezgőkör részét képezi. Feszültséggenerátoros táplálású rezgőkörös inverter elvi alapkapcsolása látható az 1. ábrán. Ennek egy lehetséges tirisztoros megvalósítását mutatja a 2. ábra [1]. Az inverter terhelését a C_K kondenzátorral párhuzamosan kapcsolt terhelő impedancia képezi. A továbbiakban a 2. ábra szerinti kéttelepes, félhidas alapkapcsolás elemzésével foglalkozunk.

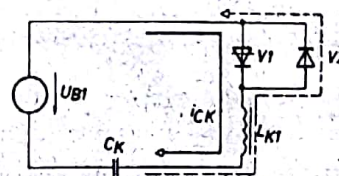
A vizsgálat eredményei alkalmazhatók természetesen teljes híd, illetve középpont kapcsolású inverterre is, figyelembe véve az egyes áramkört elemek transzformációját. Az elvi működés vizsgálatához ragadjuk ki először a 2. ábrából a 3. a) ábrán látható részletet, és

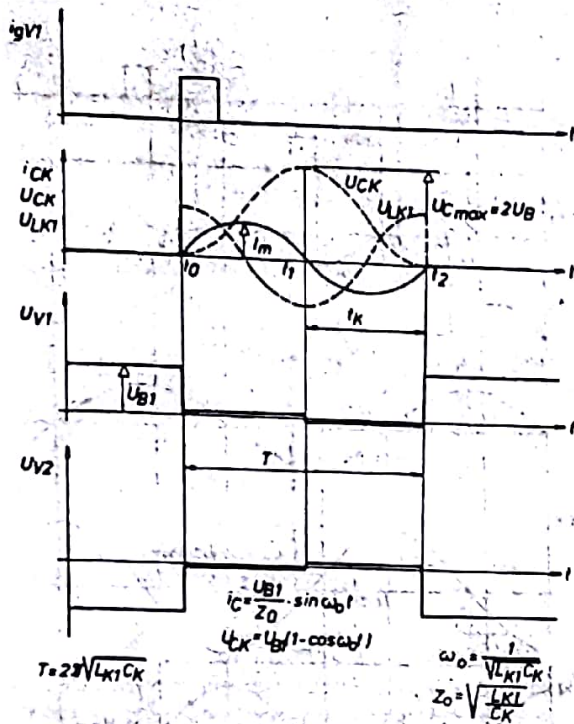
1. ábra
A rezgőkörös inverter elvi alapkapcsolása

2. ábra
Tirisztoros rezgőkörös inverter

3. a) ábra
Tirisztoros alapáramkör

3. b) ábra
Tirisztoros alapáramkör jelalakjai

tételezzük fel, hogy a rezgőkör energia- és veszteségmentes. A folyamatot a V1 tirisztor bekapcsolásával indítjuk.

Az áramkörre az alábbi lineáris differenciál egyenletrendszer írható fel:

$$\frac{d^2 Q}{dt^2} + \frac{1}{L_{K1} C_K} Q = \frac{U_{B1}}{L_{K1}} \quad t=0\text{-kor } I_{CK} = 0$$

$$I_{CK} = \frac{dQ}{dt} \quad Q = 0$$

Az egyenletrendszer megoldásának eredményeképpen a körben folyó áram és a C_K kondenzátor feszültsége:

$$I_{CK}(t) = \frac{U_{B1}}{\sqrt{\frac{L_{K1}}{C_K}}} \sin \sqrt{\frac{1}{L_{K1} C_K}} t$$

$$U_{CK}(t) = U_{B1} (1 - \cos \sqrt{\frac{1}{L_{K1} C_K}} t)$$

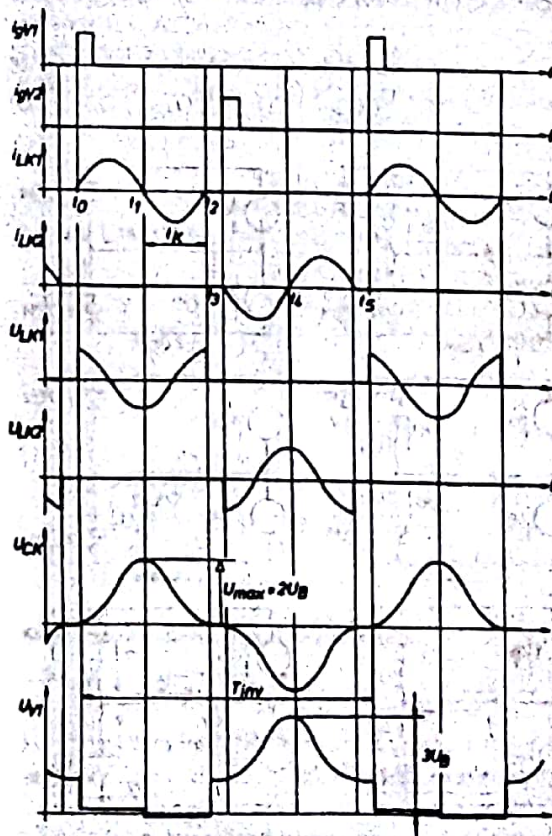
Megállapíthatjuk, hogy a V1 tirisztor bekapcsolása után kialakult szinuszos áram a t_1 időpontban irányt vált, és a negatív áramfélperiódust a t_2 időpontig a V1

tirisztorral párhuzamosan kapcsolt V2 dióda vezet (3. b) ábra). A V2 dióda vezetése alatt a V1 tirisztorra zárófeszültségként a dióda vezetési irányú feszültségeseése jut. Ha a $t_2 - t_1$ időintervallum – amelyet a rezgőköri elemek értékei határoznak meg – nagyobb, mint a tirisztor típus szabaddáválási ideje, a tirisztor lezár, további lengések a körben nem tudnak kialakulni.

Az inverter kommutációjának vizsgálata

Visszatérve a 2. ábrán látható alkapcsoláshoz, megállapíthatjuk, hogy abban az esetben, ha a tirisztorokat az ellentétes hurokban lévő visszavezető dióda vezetéséből való kilépése után gyűjtjük, mind a $C_K - L_{K2}$, mind a $C_K - L_{K1}$ rezgőkörben az ismertetett folyamat játszódik le. Az erre az esetre vonatkozó jelalakok a 4. ábrán láthatók.

Mivel a két rezgőkörben ($C_K - L_{K1}$; $C_K - L_{K2}$) ugyanazok a jelenségek játszódnak le, de a két rezgőkör árama a kondenzátoron ellentétes irányú, a kondenzátor feszültsége váltakozó feszültség. Ebben az esetben a két hurokban végbemenő folyamatok egymástól függetlenek.

4. ábra

A rezgőkörös inverter jelalakjai ($t_e=0$)

Abban az esetben, ha a tirisztorokat az ellentétes oldali visszavezető dióda vezetése alatt gyűjtjük, a két ágban együttvezetési állapotok is létrejönnek. Ilyen esetben egy teljes periódus az 5. ábrán látható 6 ütemre bontható.

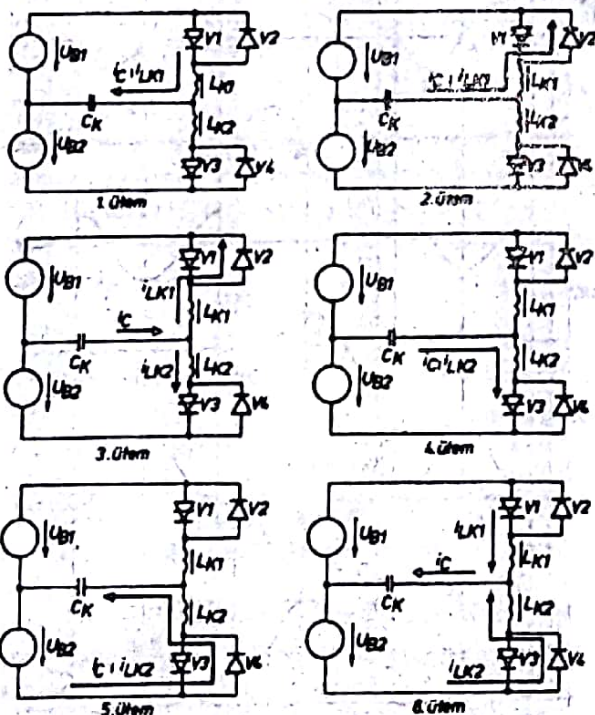
Allandósult állapotot feltételezve kövessük végig a 6. ábrán az egyes ütemek alatt lejátszódó folyamatokat.

- A t_0-t_1 időtartam alatt a V1 tirisztor vezet (1. ütem).
- Az áram a t_1 időpontban irányt vált, és az áramot a V2 dióda vezeti (2. ütem).
- V2 vezetése alatt a t_2 időpillanatban gyűjtjük a V3 tirisztort. Ebben az esetben a t_3 időpontig mindkét hurokban egyidejűleg áramvezetés van (3. ütem).

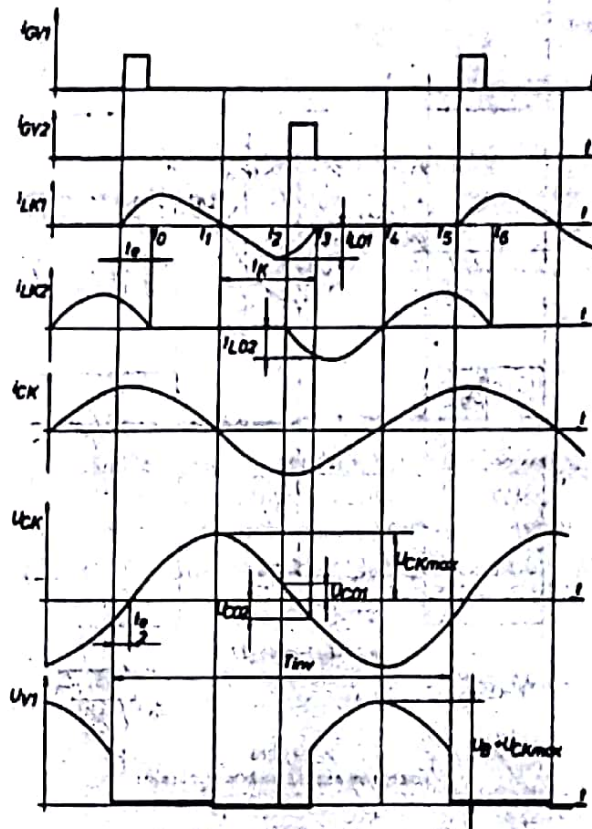
A t_3 időpontban a V2 dióda kilép a vezetésből, csak a V3 tirisztor vezet. A t_3-t_6 időintervallumban az áramkörü szimmetria miatt a másik hurokban az előbb ismertetett 3 ütemnek megfelelő jelenség játszódik le.

Az 5. ábra ütemdiagramjaiból és a 6. ábra időfüggvényeiből megállapíthatjuk, hogy a kondenzátor feszültségének időfüggvénye több darabból tevődik össze. A 6. ábrán látható, hogy a kondenzátor feszültségének frekvenciája megegyezik a gyűjtőimpulzusok frekvenciájával, de a kondenzátorfeszültség null-átmenete a gyűjtőjelhez képest $\alpha = \frac{\omega \text{inv}t_e}{2}$ szöggel késik.

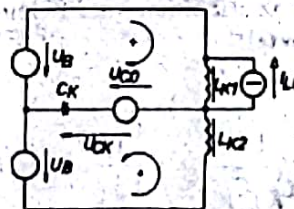
Az áramkörü szimmetria, valamint a végtelen körjóság miatt $U_{CO1} = U_{CO2} = U_{CO}$ és $I_{LO1} = I_{LO2} = I_{LO}$.

5. ábra
A rezgőkörös inverter kommutációjának ütemábrái

6. ábra
A rezgőkörös inverter jelalakjai ($t_e > 0$)

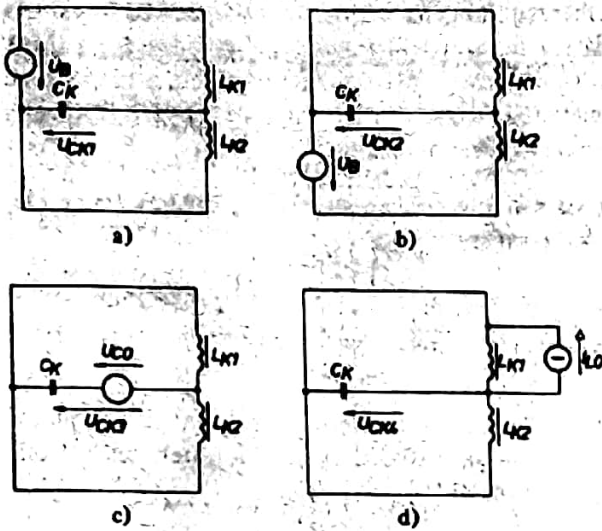
7. ábra
Az inverter t_2 időpontbeli helyettesítő képe

A kapcsolás jellemző időfüggvényeinek és fontosabb összefüggéseinek meghatározása

A 6. ábra t_2 időpontjából kiindulva rajzoljuk fel a kapcsolás t_2 időpontbeli helyettesítő képét (7. ábra). A t_2 időpontban az L_{K1} fojtótekercs $-I_{LO1}$ kezdeti árammal és a C_K kondenzátor U_{CO} kezdeti feszültséggel rendelkezik.

A kondenzátorfeszültség időfüggvényének meghatározásához Laplace transzformációt és a szuperpozíció tételét használtuk fel.

A szuperpozíció alkalmazásához tekintsük a 8. a-d) ábrákat. Látható, hogy az U_{B1} és U_{B2} feszültséggenerátor ellentétes irányú feszültséget igyekeznek létrehozni a C_K kondenzáto-

8. ábra

A szuperpozícióhoz szükséges helyettesítő ábrák

ron, és így egymás hatását közömbösítik (8. a; b) ábra). A C_K kondenzátor t_2 időpontbeli feszültségének és az L_{K1} fojtótekercs t_2 időpontbeli áramának hatását figyelembe véve (8. c, d) ábra) a kondenzátor feszültségének Laplace transzformáltja:

$$U_{CK}(s) = - \left[\frac{1}{1 + s^2 \frac{L_K}{2} C_K} \right] \left[\frac{U_{CO}}{s} + I_{LO} \frac{L_K}{2} \right] \cdot \frac{U_{CO}}{s}$$

Visszatranszformálva:

$$U_{CK}(t) = U_{CO} \cos \sqrt{\frac{2}{L_K C_K}} t - I_{LO} \sqrt{\frac{L_K}{2 C_K}} \sin \sqrt{\frac{2}{L_K C_K}} t$$

A kondenzátor áram az együttvezetési szakaszban:

$$I_{CK}(t) = C_K \frac{dU_{CK}}{dt} = -U_{CO} \sqrt{\frac{2 C_K}{L_K}} \sin \sqrt{\frac{2}{L_K C_K}} t - I_{LO} \cos \sqrt{\frac{2}{L_K C_K}} t$$

A kezdeti értékek figyelembevételével a fojtótekercseken átfolyó áramok időfüggvényei: $t = 0$ -kor

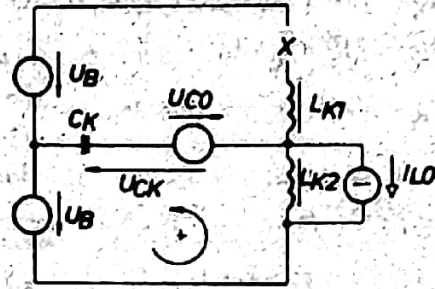
$$I_{LK1} = -I_{LO} \\ I_{LK2} = 0$$

$$I_{LK1}(t) = \frac{1}{L_K} U_B t - \frac{U_{CO}}{\sqrt{\frac{2 L_K}{C_K}}} \sin \sqrt{\frac{2}{L_K C_K}} t - \frac{I_{LO}}{2} \cos \sqrt{\frac{2}{L_K C_K}} t - \frac{I_{LO}}{2}$$

$$- \frac{I_{LO}}{2} \cos \sqrt{\frac{2}{L_K C_K}} t - \frac{I_{LO}}{2}$$

$$I_{LK2}(t) = - \frac{1}{L_K} U_B t - \frac{U_{CO}}{\sqrt{\frac{2 L_K}{C_K}}} \sin \sqrt{\frac{2}{L_K C_K}} t - \frac{I_{LO}}{2} \cos \sqrt{\frac{2}{L_K C_K}} t - \frac{I_{LO}}{2}$$

A kiszámított egyenletek érvényességi határa a $t_2 \leq t \leq t_3$ időintervallum, vagyis az együttvezetési idő. A t_3 időpontban a felső áramkört hurokban az I_{LK1} áram nullára csökken, így az együttvezetés megszűnik. A t_3 időpontra érvényes helyet-

9. ábra

Az inverter t_3 időpontbeli helyettesítő képe

tesítő kapcsolási rajz látható a 9. ábrán. A t_3 időponttól a t_5 időpontig csak egy fojtó vesz részt az áramvezetésben, így a kezdeti feltételek figyelembevételével a körben folyó áram:

$$t = 0 \text{-kor } U_{CK} = -U_{CO} \\ I_{LK2} = -I_{LO}$$

$$I_{CK}(s) = \left[\frac{-C_K}{1 + s^2 L_K C_K} \right] \left[(U_B - U_{CO}) + I_{LO} s L_K \right]$$

$$I_{CK}(t) = - \frac{U_B - U_{CO}}{\sqrt{\frac{L_K}{C_K}}} \sin \sqrt{\frac{1}{L_K C_K}} t - I_{LO} \cos \sqrt{\frac{1}{L_K C_K}} t$$

A kondenzátor feszültsége:

$$U_{CK}(t) = -U_B + (U_B - U_{CO}) \cos \sqrt{\frac{1}{L_K C_K}} t - I_{LO} \sqrt{\frac{L_K}{C_K}} \sin \sqrt{\frac{1}{L_K C_K}} t$$

A kiszámított egyenletek érvényességi határa $t_3 \leq t \leq t_5$ időintervallum.

A rezgőkörök elméletéből ismert, hogy ha a gerjesztő jel frekvenciájával közelítünk a rezgőkör rezonancia frekvenciájához, a rezgések amplitúdója monoton nő. E jelenséghez hasonlóan az inverter kimeneti feszültsége nemcsak a tápláló egyenfeszültség nagyságának

megváltoztatásával, hanem ezenkívül az gyújtó-impulzus-frekvencia (inverter működési frekvencia) és a rezgőkör rezonancia-frekvencia viszonyának megváltoztatásával is változtatható.

Növelve az inverter kimeneti feszültségét, nő a tirisztorra jutó pozitív zárófeszültség értéke is.

A pozitív zárófeszültség maximális értéke:

$$U_Z = U_B \cdot U_{CKmax} = 2U_B \cdot (U_B - U_{CO}) \cos \left[\frac{1}{\sqrt{L_K C_L}} \left(\frac{T_{inv}}{4} - \frac{t_e}{2} \right) \right] + I_{LO} \sqrt{\frac{L_K}{C_K}} \sin \left[\frac{1}{\sqrt{L_K C_K}} \left(\frac{T_{inv}}{4} - \frac{t_e}{2} \right) \right]$$

ahol: T_{inv} = az inverter periódus ideje.

Állandósult állapotban a t_e együttvezetési idő alatt az $\int_0^{t_e} I_{LK1} dt$ és az $\int_0^{t_e} I_{LK2} dt$ áramidő-területek és a fojtótekerceken lévő $\int_0^{t_e} U_{LK1} dt$ és $\int_0^{t_e} U_{LK2} dt$ feszültség időterületek megegyeznek.

Az áramidő-területek egyenlőségéből a

$$t_e = \frac{I_{LO} L_K}{U_B} \text{ függvény adódik, míg}$$

a feszültségidő-területek egyenlőségéből a

$$U_{CO} = I_{LO} \sqrt{\frac{L_K}{2C_K}} \operatorname{tg} \left(\sqrt{\frac{L_K}{2C_K}} \frac{I_{LO}}{U_B} \right)$$

függvényt kapjuk.

A kapott eredményből látszik, hogy adott kommutáló kör és tápfeszültség esetén az együttvezetési idő arányos a fojtó kezdeti áramával, és U_{CO} és I_{LO} között meghatározott függvénykapcsolat van.

A kommutáció alatt a tirisztorra addig jut negatív zárófeszültség, ameddig a vele párhuzamosan kapcsolt dióda vezet.

A tirisztor kíméleti ideje a 6. ábra alapján:

$$t_K = \frac{T_{inv}}{4} + \frac{t_e}{2}$$

A működéshez természetesen teljesülnie kell a következő egyenlőtlenségnek:

$$t_q < t_K$$

ahol t_q a tiriszortípus szabadáválási ideje.

Ismeretes, hogyha a tirisztor bekapcsolási folyamata alatt a félvezetőn átfolyó áram meredeksége a tiriszortípusra megadott értéknél nagyobb, a tirisztorban keletkező nagy teljesítménycsúcs a félvezetőelem tönkremenését okozhatja.

A vizsgált inverterkapcsolásban a kezdeti árammeredekség értéke:

$$\left. \frac{di}{dt} \right|_{t=0} = \frac{U_B \cdot U_{CO}}{L_K}$$

Ha a bekapcsolási veszteséget csökkenteni akarjuk, a tirisztor dióda párokkal telítődő fojtótekerceket kell sorba kapcsolni [6].

A visszavezető diódák vezetésének megszűnése után a tirisztorra ugrásszerűen tér vissza a pozitív zárófeszültség, amely túlzottan nagy feszültség-mereedséget eredményezhet, és a tirisztorok nem szándékolt bekapcsolásához, illetve zárlat kialakulásához vezethet.

A nagy $\frac{dU}{dt}$ ellen a félvezetővel párhuzamosan kapcsolt $R_v - C_v$ taggal védekezünk.

Részletesen nem elemezzük a $\frac{dU}{dt}$ csökkentés módjait

[4] [5] [6], de megjegyezzük, hogy mivel a $\frac{dU}{dt}$ maxi-

mális értéke a védőkörben folyó áram második deriváltjának szélső értékével arányos, így a feszültség-mereedség maximális értéke a tápfeszültség nagyságán kívül a védőkörben folyó áram jellegető is függ.

Az inverter $R_v - C_v$ elemei a gyakorlatban olyan értékűek, hogy az inverter kommutációját és egyes üzemi állapotait gyakorlatilag nem befolyásolják.

Az inverter kapcsolás kimeneti feszültségének közép- és effektív értéke:

$$U_{CK \text{ közép}} = \frac{1}{T_{inv}} \int_0^{T_{inv}} U_{CK}(t) dt = \frac{2}{T_{inv}} \left[-2U_{CO} \sqrt{\frac{L_K C_K}{2}} \sin \alpha - U_B \left(\frac{T_{inv}}{2} - t_e \right) \cdot \left(U_B - U_{CO} \right) \sqrt{L_K C_K} \sin \beta + I_{LO} L_K (\cos \beta - \cos \alpha) \right]$$

$$\text{és } U_{CK \text{ eff}} = \sqrt{\frac{1}{T_{inv}} \int_0^{T_{inv}} U_{CK}^2(t) dt} = \sqrt{\frac{2}{T_{inv}} \left\{ \frac{U_{CO}^2}{2} (t_e + T) + U_B^2 \left(\frac{T_{inv}}{2} - t_e \right) \cdot \frac{(U_B - U_{CO})^2}{2} \right\}}$$

$$\left(\frac{T_{inv}}{2} - t_e \cdot \sigma\right) \cdot 2U_B(U_B - U_{CO}) \sqrt{L_K C_K} \sin \beta \cdot I_{LO} L_K$$

$$\left[\frac{I_{LO}}{2C_K} \left(\frac{T_{inv}}{2} - t_e - \sigma\right) \cdot 2U_B(1 - \cos \beta) - (U_B - U_{CO}) \sin^2 \beta - \right.$$

$$\left. - \frac{U_{CO}}{2} \sin^2(2\alpha) + \frac{I_{LO}}{4C_K} (t_e - \sigma)\right] \cdot \frac{1}{2}$$

ahol: $\alpha = \sqrt{\frac{2}{L_K C_K}} \frac{t_e}{2}$

$$\beta = \frac{1}{\sqrt{L_K C_K}} \left(\frac{T_{inv}}{2} - t_e\right)$$

$$\sigma = \frac{1}{2} \sqrt{\frac{L_K C_K}{2}} \sin \left(2 \sqrt{\frac{2}{L_K C_K}} t_e\right)$$

$$\sigma = \frac{\sqrt{L_K C_K}}{2} \sin \left[\sqrt{\frac{2}{L_K C_K}} \left(\frac{T_{inv}}{2} - t_e\right) \right]$$

Az inverter veszteségmentesnek feltételezve, programozható zsebszámológép segítségével meghatároztuk különféle f_{inv}/f_r hányadosok esetére az inverter jellemző áram-, feszültség- és időértékeit.

A kiszámított értékeket relatív egységekben az 1. táblázat és a 10. a-d) ábrák tartalmazzák.

1. táblázat

Az inverter relatív egységekben adott idő-, áram- és feszültségértékeit az f_{inv}/f_r hányadosok függvényében

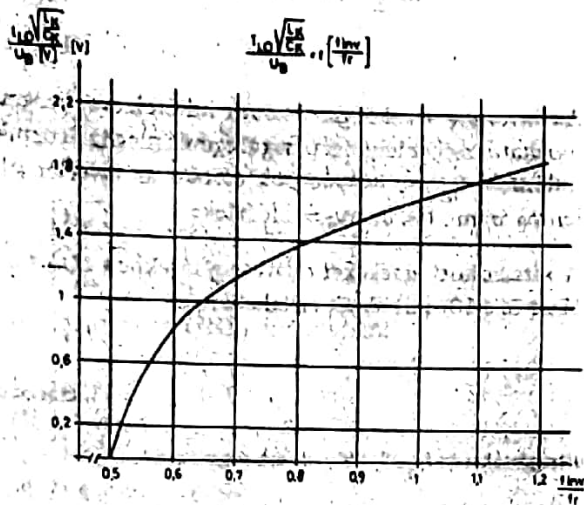
$\frac{f_{inv}}{f_r}$	$\frac{t_e \cdot f_r}{\mu\text{sec kHz}}$	$t_k f_r$ /usec kHz/	$\frac{I_{LO} \sqrt{L_K}}{C_K} / U_B$	$\frac{U_{CO}}{U_B}$	$\frac{U_{CK \text{ közép}}}{U_B}$	$\frac{U_{CK \text{ eff}}}{U_B}$	$\frac{U_{CK \text{ max}}}{U_B}$	$\frac{U_Z}{U_B}$
0,5	0	500	0	0	1	1,23	2	3
0,52	30,33	500	0,19	0,0184	1,03	1,24	2	3
0,53	62,05	498,46	0,39	0,0784	1,07	1,27	2	3
0,56	89,75	495	0,56	0,1688	1,11	1,29	2	3
0,58	113,29	489,46	0,71	0,2787	1,15	1,32	2,01	3,01
0,6	133,29	482,26	0,84	0,4015	1,19	1,36	2,03	3,03
0,63	150,97	473,67	0,95	0,5345	1,24	1,4	2,06	3,06
0,66	166,48	464,11	1,05	0,6777	1,3	1,45	3,09	3,09
0,69	180,47	453,86	1,13	0,833	1,36	1,5	3,15	3,15
0,72	192,38	442,51	1,21	0,988	1,42	1,57	3,21	3,21
0,76	205,95	431,98	1,29	1,1977	1,52	1,66	3,31	3,31
0,80	218,14	420,76	1,37	1,4219	1,62	1,77	3,43	3,43
0,85	230,33	409,54	1,45	1,6912	1,76	1,91	3,6	3,6
0,900	242,79	398,46	1,53	2,0291	1,93	2,1	3,84	3,84
0,96	255,95	387,66	1,61	2,4789	2,18	2,37	4,18	4,18
1,03	270,35	377,55	1,7	3,1282	2,56	2,78	4,72	4,72
1,11	286,28	368,27	1,8	4,1826	3,19	3,48	5,66	5,66
1,20	305,12	360,38	1,92	6,3076	4,5	4,92	7,64	7,64
1,32	328,38	354,7	2,06	13,4	8,97	9,87	13,57	14,57

A táblázatban alkalmazott jelölések összefoglalva:

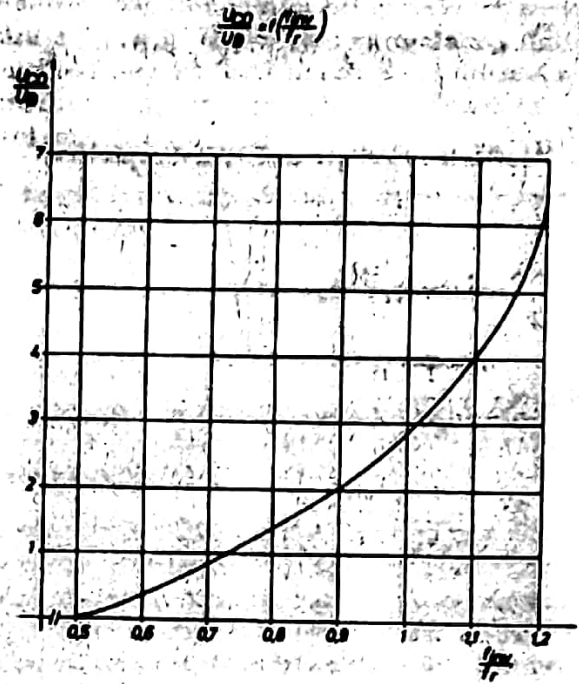
- f_{inv} - az inverter működési frekvenciája
- f_r - az inverter L_K ; C_K tagokból álló rezgőkörnek rezonancia frekvenciája $f_r = \frac{1}{2\pi\sqrt{L_K C_K}}$
- t_e - az együttvezetési idő
- t_k - a kíméleti idő
- U_B - a tápláló egyenfeszültség
- I_{LO} - a fojtótekercs kezdeti árama

- U_{CO} - a kondenzátor kezdeti feszültsége
- $U_{CK \text{ közép}}$ - az inverter kimeneti feszültségének átlagértéke
- $U_{CK \text{ eff}}$ - az inverter kimeneti feszültségének effektív értéke
- $U_{CK \text{ max}}$ - az inverter kimeneti feszültségének max. értéke
- U_Z - a tirisztorra jutó pozitív zárófeszültség maximális értéke

A kiszámított értékekből látszik, hogy az inverter működési frekvencia rezgőkör rezonancia frekvencia viszony növelése esetén az I_{LO} , U_{CO} és ezzel együtt t_e , U_{CK} és U_Z értékei monoton növekednek t_K értéke pedig csökken.

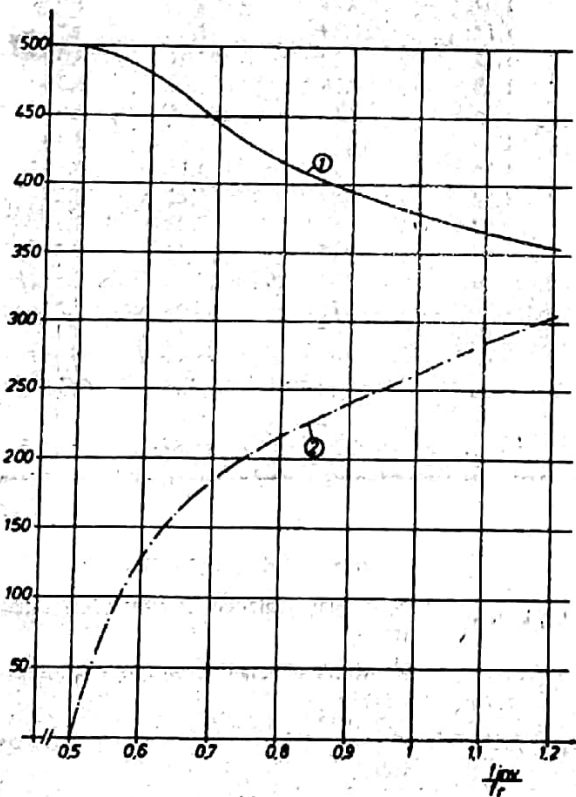

10. a)

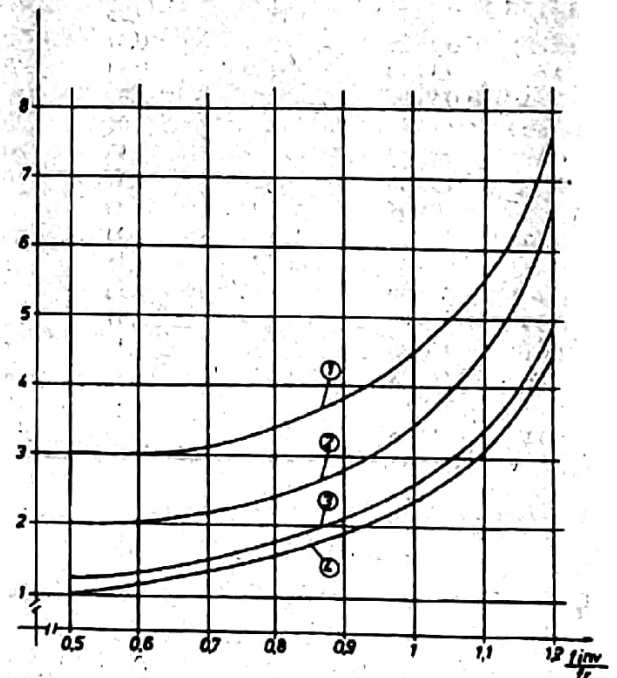
10. c)

- ① $t_K f_r = f \left(\frac{I_{inv}}{I_r} \right)$
 $t_K f_r$ (µsec kHz)
 $t_e f_r$ (µsec kHz)
- ② $t_e f_r = f \left(\frac{I_{inv}}{I_r} \right)$

10. b)

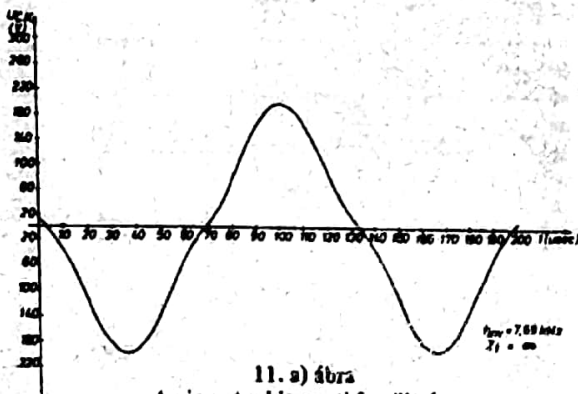
- $\frac{U_Z}{U_B}$ ① $\frac{U_Z}{U_B} = f \left(\frac{I_{inv}}{I_r} \right)$
 $\frac{U_{CKmax}}{U_B}$ ② $\frac{U_{CKmax}}{U_B} = f \left(\frac{I_{inv}}{I_r} \right)$
 $\frac{U_{CKmin}}{U_B}$ ③ $\frac{U_{CKmin}}{U_B} = f \left(\frac{I_{inv}}{I_r} \right)$
 $\frac{U_{CKkőrsép}}{U_B}$ ④ $\frac{U_{CKkőrsép}}{U_B} = f \left(\frac{I_{inv}}{I_r} \right)$

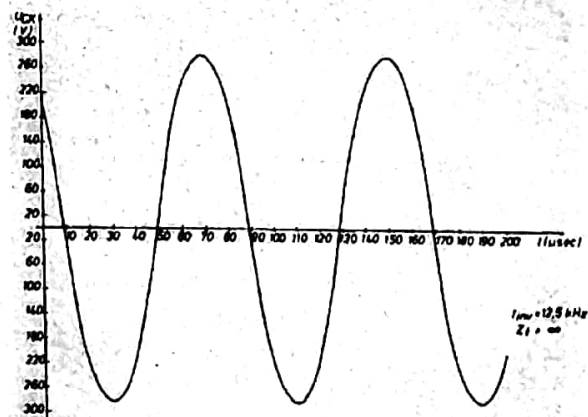
Az inverter relatív egységekben ábrázolt idő-, áram- és feszültségértékei az f_{inv}/f_r hányadosok függvényében

$C_K = 4,4 \mu\text{F}$ -os kommutáló kondenzátorral, $L_K = 30 \mu\text{H}$ kommutációs fojtótekerccsel, és $U_{B1} = U_{B2} = 100 \text{ V}$ -ról működő inverter kapcsolás számított értékei az inverterfrekvencia függvényében

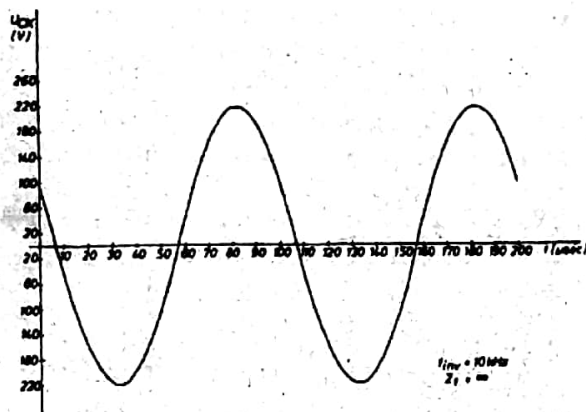
$f_{\text{inv}}/\text{kHz}$	$\frac{f_{\text{inv}}}{f_r}$	$t_e/\mu\text{sec}$	$t_k/\mu\text{sec}$	I_{LO}/A	U_{CO}/V	$U_{CK \text{ közép}}/\text{V}$	$U_{CK \text{ eff}}/\text{V}$	$U_{CK \text{ max.}}/\text{V}$	U_Z/V
6,93	0,5	0	36,10	0	0	100,1	122,53	200	300
7,14	0,52	2,19	36,10	7,31	1,84	103,12	124,38	200	300
7,41	0,53	4,48	35,99	14,94	7,84	106,94	126,74	200,07	300,07
7,69	0,56	6,48	35,74	21,60	16,88	110,8	129,26	200,43	300,43
8	0,58	8,18	35,34	27,27	27,87	114,96	132,22	201,33	301,33
8,33	0,6	9,64	34,82	32,12	40,15	119,36	135,63	203	303
8,7	0,63	10,90	34,20	36,32	53,45	124,27	139,73	205,61	305,61
9,09	0,66	12,02	33,51	40,05	67,77	129,63	144,52	209,39	309,39
9,52	0,69	13,03	32,77	43,43	83,3	135,78	150,3	214,58	314,58
10	0,72	13,89	31,95	46,3	98,8	142,47	156,88	220,84	320,84
10,53	0,76	14,87	31,19	49,58	119,77	151,61	166,1	230,91	330,91
11,11	0,80	15,57	30,38	52,51	142,19	162,18	177,07	243,4	343,4
11,76	0,85	16,63	29,57	55,44	169,12	175,63	191,31	260,36	360,36
12,50	0,90	17,53	28,77	58,444	202,91	193,42	210,43	284,01	384,01
13,33	0,96	18,48	27,99	61,61	247,89	218,28	237,42	318,47	418,47
14,29	1,03	19,52	27,26	65,05	312,82	255,63	278,38	372,25	472,25
15,38	1,11	20,67	26,59	68,92	418,26	318,8	347,84	465,58	565,58
16,67	1,20	22,03	26,02	73,44	630,76	449,69	492,47	664,31	764,31
18,18	1,32	23,71	25,61	79,0317	1339,64	896,79	987,17	1356,68	1456,68

11. a) ábra
Az inverter kimeneti feszültsége
 $f_{\text{inv}} = 7,69 \text{ KHz}$; $Z_t = \infty$; $Q = \infty$

11. c) ábra
Az inverter kimeneti feszültsége
 $f_{\text{inv}} = 12,5 \text{ KHz}$; $Z_t = \infty$; $Q = \infty$

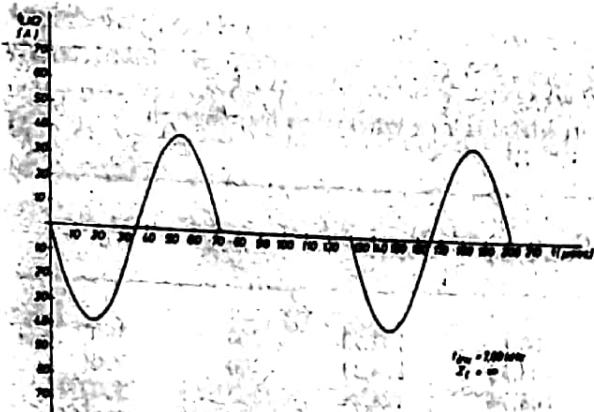

11. b) ábra
Az inverter kimeneti feszültsége
 $f_{\text{inv}} = 10 \text{ KHz}$; $Z_t = \infty$; $Q = \infty$

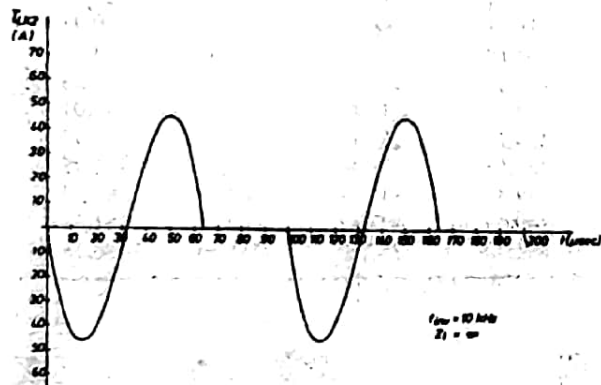
A 2. táblázat egy $C_K = 4,4 \mu\text{F}$ kommutáló kondenzátorral és $L_K = 30 \mu\text{H}$ kommutációs fojtótekerccsel $U_{B1} = U_{B2} = 100 \text{ V}$ -ról működő inverterkapcsolás számított jellemző értékeit tartalmazza.

Zsebszámológép segítségével kiszámítottuk, majd felrajzoltuk az említett kommutáló körrel rendelkező inverter kimeneti feszültségét és az I_{LK2} - fojtótekerccs áramát három különféle gerjesztő frekvencia esetén (11. a-c, 12. a-c ábra).

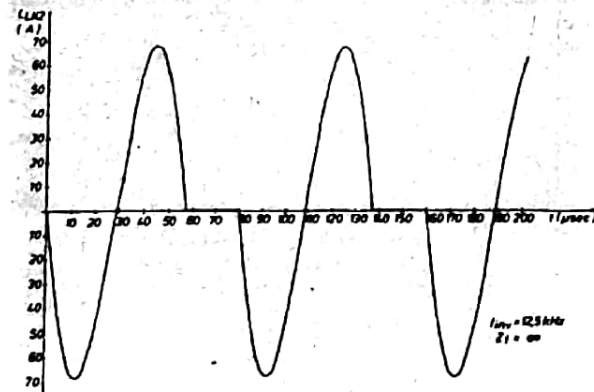

12. a) ábra
Az I_{LK2} fojtótekeres árama,
 $f_{inv} = 7,69 \text{ KHz}$; $Z_t = \infty$; $Q = \infty$

12. b) ábra
Az I_{LK2} fojtótekeres árama
 $f_{inv} = 10 \text{ KHz}$; $Z_t = \infty$; $Q = \infty$

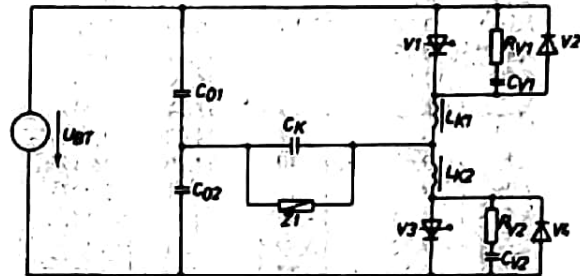

12. c) ábra
Az I_{LK2} fojtótekeres árama
 $f_{inv} = 12,5 \text{ KHz}$; $Z_t = \infty$; $Q = \infty$

A mintakapcsolás mérési eredményei

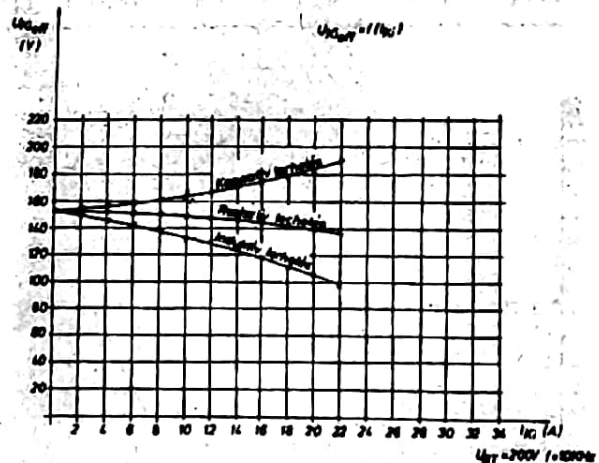
A 13. ábrán látható áramkörti elemekkel megépített inverterkapcsoláson végeztünk méréseket, rezisztív, induktív és kapacitív terhelések esetén.

A mérési eredményeket a 14. a–d ábrák foglalják össze, míg a 15. a–c ábrákon a megépített inverter jellemző jelalakjainak fényképfelvételei láthatók. A mérési eredményekből is látszik, hogy a különböző terhelések megváltoztatják a rezgőkör rezonancia frekvenciáját, ill. csillapítását, így a kimeneti feszültség nagysága, csúcs- és formátényezője függ a terheléstől (14. a–b ábrák).

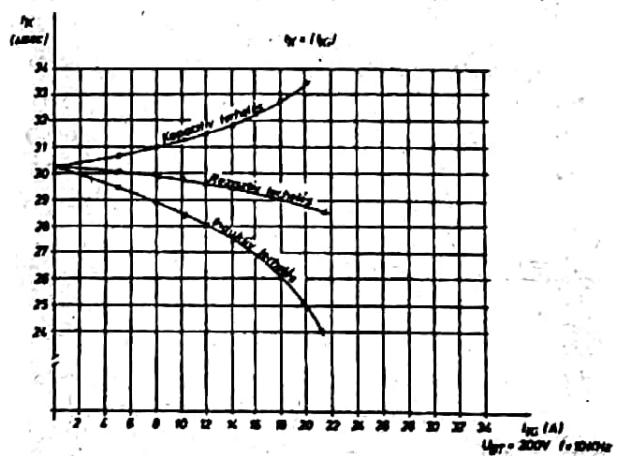

$C_{V1}, C_{V2} = 0,22 \mu\text{F}$ $R_{V1}, R_{V2} = 18 \Omega$
 $C_{01}, C_{02} = 68 \mu\text{F}$ $V_1, V_3 = 1,20\text{F}$
 $C_K = 4,4 \mu\text{F}$ $V_2, V_4 = 1R 70\text{MFL}$
 $L_{K1}, L_{K2} = 30 \mu\text{H}$ $U_{BT} = 200\text{V}$

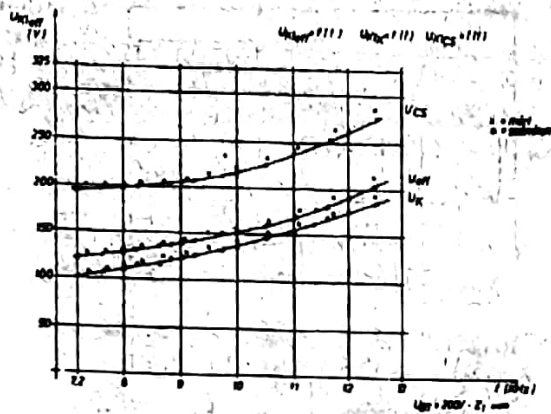
13. ábra
A mintakapcsolás kapcsolási rajza

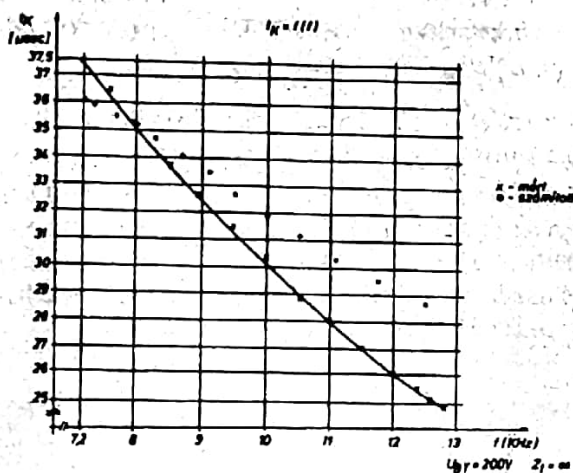
14. a)

14. b)

14. c)

14. d)

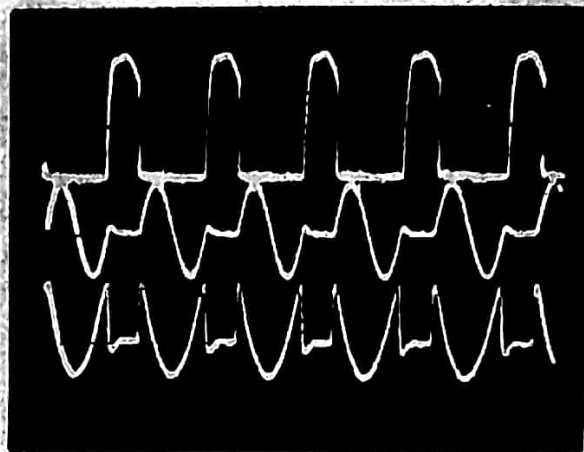
A mintakapcsolás jelleggörbéi

A 14. c. ill. a 14. d ábrákon látható, hogy az üresjárásban mért értékek (a nagy körjóság miatt) jól megközelítik a végtelen körjóságra számítható értékeket. Az eltérést a véges körjóság okozza.

Ipari alkalmazás

Az inverter felhasználásra került egy változtatható frekvenciájú és kimeneti feszültségű 2 kVA, 15 kV, 10 kHz névleges kimeneti jellemzőkkel rendelkező nagy feszültségű műanyag fólia felületkezelő berendezésben. A berendezés blokkvázlata látható a 16. ábrán. A készülék frekvenciáját a gyújtóimpulzusok frekvenciájával, kimeneti feszültségét pedig a vezérelt egyenirányító kimeneti feszültségével lehet változtatni. Az inverter kimenetére kötött nagy feszültségű, középfrekvenciás transzformátor állítja elő a felületkezeléshez szükséges nagy feszültséget.

A konstrukciós kialakításnál figyelembe kellett venni a viszonylag nagy működési frekvenciából adódó járulékos veszteségek (magnövekedett skin hatás, ör-

15. a) ábra

A rezgőkörös inverter jelalakjai

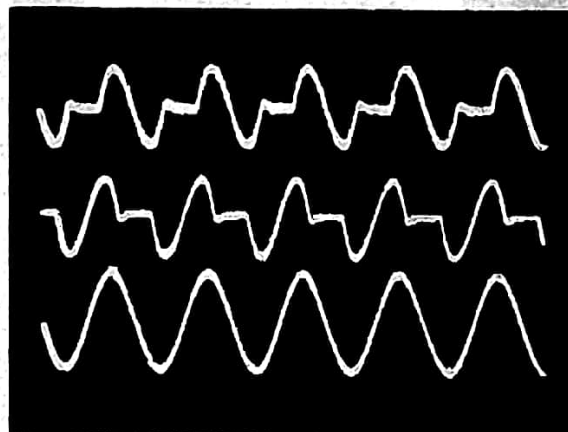
Felső jelalak: a V1 tirisztor feszültsége ($150 \frac{V}{osztás}$; $50 \frac{\mu s}{osztás}$)

Középső jelalak: az L_{K1} fojtótekercsen átfolyó áram

($53 \frac{A}{osztás}$; $50 \frac{\mu s}{osztás}$)

Alsó jelalak: az L_{K1} fojtótekercsen lévő feszültség

($195 \frac{V}{osztás}$; $50 \frac{\mu s}{osztás}$)

15. b) ábra

A rezgőkörös inverter jelalakjai

Felső jelalak: az L_{K1} fojtótekercsen átfolyó áram

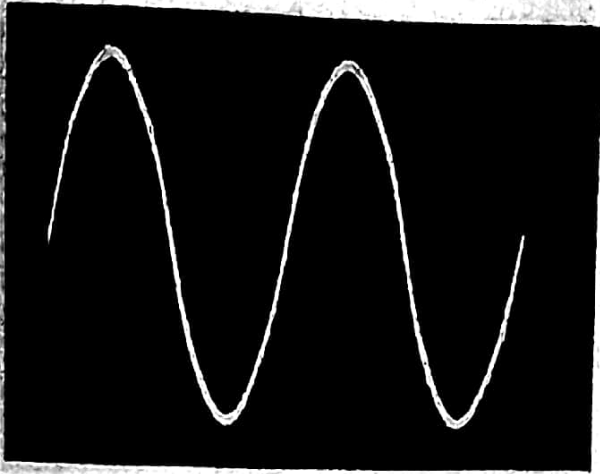
($60 \frac{A}{osztás}$; $50 \frac{\mu s}{osztás}$)

Középső jelalak: az L_{K2} fojtótekercsen átfolyó áram

($60 \frac{A}{osztás}$; $50 \frac{\mu s}{osztás}$)

Alsó jelalak: C_K kondenzátoron átfolyó áram

($60 \frac{A}{osztás}$; $50 \frac{\mu s}{osztás}$)

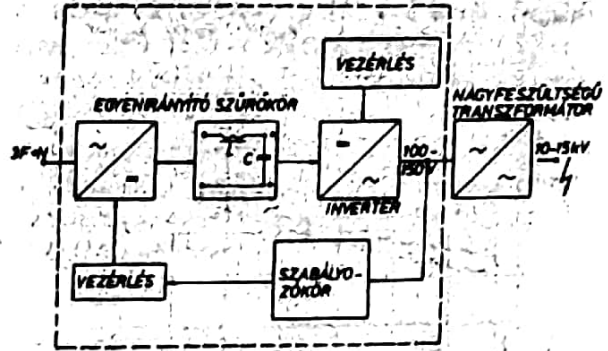

15. c) ábra
A kimeneti feszültség

$$\text{Kimeneti feszültség } U_{CK} \cdot \left(66 \frac{V}{\text{osztás}} ; 20 \frac{\mu s}{\text{osztás}} \right)$$

vényáramú és hiszterézis veszteségek) hatását. Ezért az inverterrészben alkalmazott induktív elemek ferritmagra, extrahajlékony lapos szalagfonat tekercseléssel készültek.

A párhuzamosan kapcsolt kondenzátorok minimális áramosztási hibáját a sínezés geometriai szimmetriájá-

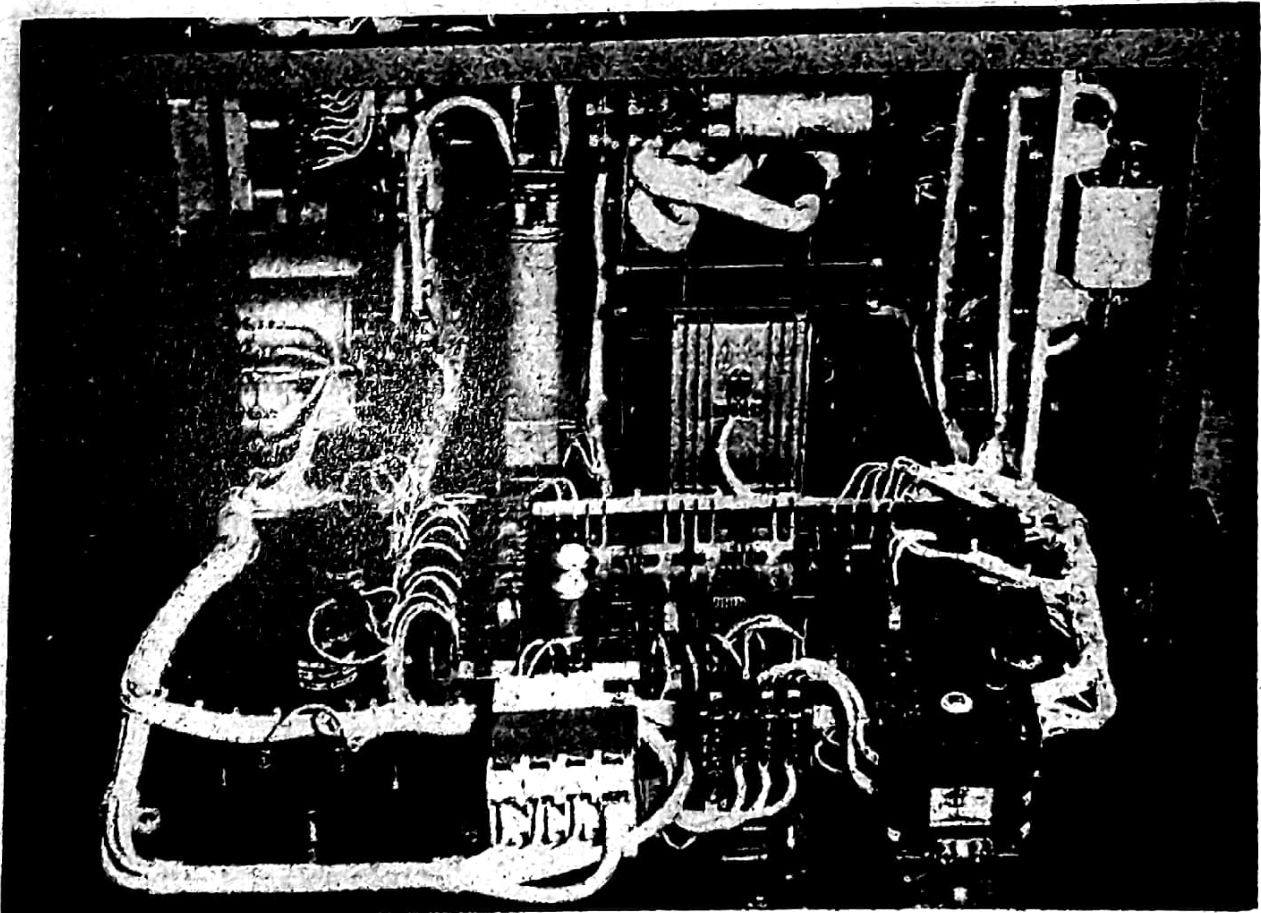

16. ábra
A felületkezelő berendezés blokkvázlata

val biztosítottuk. A melegedő alkatrészek hűtésére a kisebb készülékméret érdekében alkalmazott (ventilátoros) levegőhűtés szolgál.

A készülék fényképfelvétele a címképen és a 17. ábrán látható.

Az inverter az említett alkalmazási példán kívül előnyösen alkalmazható indukciós hevítőkhoz; középfrekvenciás generátorokhoz, hegesztőberendezésekhez és minden olyan helyen, ahol középfrekvenciás váltakozó áramú táplálás szükséges.

17. ábra
A felületkezelő berendezés

- [1] NEVILLE MAPHAM: An SCR Inverter with Good Regulation and Sine-Wave output. IEEE TRANSACTIONS ON INDUSTRY AND GENERAL APPLICATIONS Marc (Apr. 1967. 176-187)
- [3] By JOHN C. HEY: The widening world of the scr. Electronics, September 21. 1964. (78-85)
- [4] WILLIAM McMURRAY: Optimum snubbers for power semiconductors. Reprinted from IEEE Conference

- Record of sixth Annual Meeting of Industry and Applications Group. (885-893) 1971.
- [6] Tirisztortechnika. Műszaki Könyvkiadó, 1974. (211-218)
- [2] Л.С. БАЙРИЕВА - И.Г. БУРЕ - В.В. ШЕВЧЕНКО: Статистический преобразователь для питания низковольтных потребителей электропоездов постоянного тока. Электротехника, 1975. 5. (35-41)
- [5] Л.В. БИРЭНИЕКС: Импульсные преобразователи постоянного тока „Энергия” 1974. (203-208)

hírek • hírek • hírek • hírek • hírek • hírek • hírek • hírek • hírek • hírek • hírek

Kedves Rendelőnk, kedves Olvasónk!

A Gépészeti Információs Osztály újabb szolgáltatással szeretné segíteni az Önök tájékoztatását.

Az 1979-es évben a Gépgyártás-technológiai Célprogram mellékleteként 3 szakosított tömörítvénygyűjteményt jelentettünk meg, a GTC 13 témakörének megfelelően. E sorozat következő, 4. füzet a gyártóeszköz-fejlesztéssel foglalkozik.

Új fejlesztések a szerszámanyagok területén
címmel.

Tartalma:

- I. Gyorsacélok bevonatolása, hőkezelése
- II. A keményfémek fejlődése
- III. Forgácsoló kerámia
- IV. Szuperkemény szerszámanyagok

A sorozat 5. füzetének témaköre

A hegesztéstechnológia új eredményei

Tartalma:

- I. Védőgázos hegesztés
- II. Fedettívű hegesztés
- III. Lángvágás

A 6. füzet címe:

Az automatizálás újabb eredményei a sajtolóiparban

Tartalma:

- I. Az alakítástechnika mechanikus és hidraulikus sajtóinak fejlődési irányai
- II. Fémalakítás a 2. EMO kiállításon
- III. Korszerű sajtólási technológia megvalósítására alkalmas automata présgépek

- IV. Számítógép vezérlésű lyukasztó sajtók
- V. Új konstrukciós elvek a kivágó sajtológépeknél
- VI. CNC vezérlésű lemezajlító sajtó

A világ szakirodalmában 1979-ben megjelent cikkek gyűjteménye tájékoztatást ad a fejlődés jelenlegi helyzetéről.

Egy kötet ára: 400,- Ft

Megrendelhető:

a KG-INFORMATIK Gépészeti Információs Osztályán
Ügyintéző: Győrfi Istvánné Telefon: 316-593
Budapest, V., Arany János u. 24. 1051

A megrendeléstől számított 10 napon belül szállítunk!

Az első 3 füzet címe:

NC gépek a gépgyártásban

Védőgázos hegesztések tömör és porbeles huzallal

NC vezérlésű megmunkálóközpontok és szerszám-gépek

Korlátozott példányszámban még kaphatók!
Várjuk szíves érdeklődésüket!

Kiszorítja-e az elektromos függősín-pálya a függőkonvejort?

Az elektromos függősín-pálya rugalmasságát, sokoldalúságát nagyra értékelik és a jövő anyagmozgató eszközeinek tartják a szakemberek. Nem új divatról van szó, hanem a levegőben való anyagmozgatás rendszerének megváltoztatásáról. 1978-ban a Párizsi Anyagmozgató Kiállításon bemutatott egy elektromos függősín-pályát, amely az anyagmozgató berendezések új generációja. Lehetőséget nyújt az energiatakarékosra és a beruházási költségek is kisebbek.

(Manutention, 1979. október.)